

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

КУРСОВА РОБОТА
з методики навчання англійської мови
на тему: «Розвиток умінь англомовного діалогічного мовлення учнів
основної школи»

студентки групи **СОа 16-19**
педагогічного факультету романо-
германської
та української філології освітньої
програми «Іноземні мови та літератури,
методика навчання іноземних мов і
зарубіжної літератури (англійська мова і
друга західноєвропейська мова)» за
спеціальністю 014 Середня освіта
Шаповал Дар'ї Вікторівни

Науковий керівник: канд. пед. н., доц.
Устименко О. М.

Національні шкала

Кількість балів

Оцінка ЄКТС

Члени комісії:

_____ Борецька Г. Е.
(підпис)

_____ Кузьменко Ю. В.
(підпис)

_____ Устименко О. М.
(підпис)

Київ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УМІНЬ АНГЛОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ.....	6
1.1. Вимоги до рівня сформованості умінь діалогічного мовлення учнів основної школи.....	6
1.2. Психологічні особливості учнів основної школи	14
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ 5 КЛАСУ	17
2.1. Вивчення та узагальнення педагогічного досвіду навчання англомовного діалогічного мовлення учнів 5-го класу.....	17
2.2. Комплекс вправ для розвитку умінь діалогічного мовлення учнів 5 класу.....	19
ВИСНОВКИ.....	26
РЕЗЮМЕ.....	28
SUMMARY	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	30

ВСТУП

Актуальність теми полягає в тому, що з розвитком сучасних технологій та посиленням міжнаціональної інтеграції освітніх систем світове співтовариство виявилось залученим до загального, постійно функціонуючого комунікативного простору, спілкування в якому відбувається як на глобальному, так і на локальному рівнях і передбачає активну соціальну взаємодію з іншими культурами. Будь-який громадянин, будь то фахівець, який вступає у професійну комунікацію для обміну кращими світовими практиками або учень старших класів, що опановує основи міжкультурної взаємодії, повинен прагнути досягти взаєморозуміння зі своїми співрозмовниками у діалозі культур. У зв'язку з цим особливу актуальність набуває володіння іноземною мовою не тільки як засобом спілкування, але і як інструментом ефективного діалогу, що є єдністю комунікативних (спілкування як комунікація), перцептивних (спілкування як сприйняття) та інтерактивних (спілкування як взаємодія) умінь іншомовної діалогічної мови.

Іншомовна освіта набуває великої цінності для сучасних школярів, як людей, звернених у майбутнє, які прагнуть професійного та особистісного самовизначення. Високий рівень розвитку умінь іншомовної діалогічної мови сприймається не лише як інструмент міжкультурної комунікації, а й як канал доступу до найкращих світових практик у будь-якій сфері. Володіння іноземною мовою стає однією з ключових навичок «soft skills».

Саме тому вважаємо за доцільне більш детально вивчити особливості розвитку умінь англomовного діалогічного мовлення учнів основної школи.

Особливості розвитку умінь англomовного діалогічного мовлення, стали предметом дослідження І.Брецько, О.Голюк, А.Наконечної, О.Сослюк, В.Черниш та ін., проте аспект їх застосування для формування іншомовної компетентності саме в основній школі залишається маловивченим.

Об'єктом нашого дослідження є методика формування умінь

англомовного діалогічного мовлення.

Предметом дослідження виступає методика формування та розвитку умінь англомовного діалогічного мовлення учнів 5-го класу.

У зв'язку з цим **мета** нашого дослідження – розроблення методики розвитку умінь англомовного діалогічного мовлення учнів 5-го класу як ланки основної школи.

Завдання дослідження наступні:

- 1) Окреслити вимоги до рівня сформованості умінь діалогічного мовлення учнів основної школи;
- 2) з'ясувати психологічні особливості учнів основної школи;
- 3) вивчити та узагальнити педагогічний досвід учителів спеціалізованої школи I-III ступенів з поглибленим вивченням англійської мови №85 міста Києва щодо розвитку умінь англомовного діалогічного мовлення учнів 5-го класу;
- 4) проаналізувати підручник з англійської мови для п'ятого класу щодо наявності та ефективності завдань, спрямованих на розвиток умінь англомовного діалогічного мовлення учнів 5-го класу;
- 5) підібрати і розробити вправи для розвитку умінь англомовного діалогічного мовлення учнів 5-го класу;
- 6) здійснити пробне навчання учнів п'ятого класу на матеріалі розроблених вправ для розвитку умінь англомовного діалогічного мовлення учнів 5-го класу.

Задля досягнення поставлених завдань використано такі **методи** дослідження:

1. ознайомлення з Навчальною програмою з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов в 5-9 класах;
2. опрацювання наукових і навчальних джерел з методики навчання іноземної мови в основній школі;
3. спостереження на уроках за процесом розвитку умінь англомовного

діалогічного мовлення учнів спеціалізованої школи № 85 м. Києва;

4. вивчення досвіду вчителів спеціалізованої школи № 85 м. Києва з розвитку умінь англomовного діалогічного мовлення в учнів 5-го класу;

5. пробне навчання в п'ятому класі.

Наукова новизна нашого дослідження полягає в уточненні підходів до розвитку умінь діалогічного мовлення в учнів основної школи.

Практичне значення курсової роботи відображено в підготовці вправ та аналізі їх доцільності та ефективності для розвитку умінь діалогічного мовлення в учнів 5-го класу. Також в роботі розміщено таблицю «Мовленнєві структури для побудови діалогічного мовлення на уроках іноземної мови в основній школі», яка може слугувати опорою для складання діалогів в основній школі.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УМІНЬ АНГЛОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

1.1. Вимоги до рівня сформованості умінь діалогічного мовлення учнів основної школи

Іноземна мова як навчальний предмет займає важливе місце в сучасній системі шкільної освіти і має суттєвий освітньо-виховний потенціал. При спілкуванні іноземною мовою в учнів формується комунікативна культура, розширюється кругозір, відбувається розвиток особистості.

Найбільш природною формою реалізації усно-мовленнєвого спілкування є діалогічне мовлення. За визначенням В.Черниш, це «поєднання усних висловлювань, послідовно породжених двома чи більше співрозмовниками у безпосередньому акті спілкування на основі ситуативно-тематичної спільності та комунікативних мотивів» [15, с.13].

У Навчальній програмі з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов в 5-9-х класах зазначені наступні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів в напрямку комунікативної компетентності, зокрема у здатності до усної взаємодії: «Спілкується досить легко у реальних та умовних комунікативних ситуаціях, якщо співрозмовник допоможе в разі необхідності. Веде прості повсякденні розмови без надмірних зусиль; ставить запитання і відповідає на запитання, обмінюється думками та інформацією на близькі/знайомі теми у передбачуваних повсякденних ситуаціях [7].

Для реалізації зазначених цілей необхідно виділити та охарактеризувати комунікативні, лінгвістичні та психологічні особливості діалогічного мовлення.

До комунікативних особливостей діалогічного мовлення відносяться наступні: зміна комунікативних ролей у процесі спілкування та прихильність

до певної мовної ситуації. Зміна комунікативних ролей у процесі спілкування передбачає, що кожен із учасників по чергово виступає у ролі слухача і мовця, оскільки сам діалог є «процесом безпосереднього спілкування, який характеризується чергуванням реплік, які породжують одна одну» [18, с.54]. Таким чином, зміна ролей у процесі діалогічної взаємодії є необхідною для того, щоб слідувати за перебігом думки співрозмовника, реагувати на неї та досягати поставленої мети комунікації. Реакція співрозмовника може бути несподіваною і може спричинити зміну тем усередині діалогу. Тобто, діалогічну мову не можна спланувати, оскільки мовленнєва поведінка одного партнера залежить від мовної поведінки іншого партнера, оскільки вона відрізняється мимовільністю та реактивністю.

За твердженнями Н.Станкевич, ситуативність є «особливою властивістю мови, що виявляється в тому, що мовні одиниці в смисловому і часовому параметрах завжди співвідносяться з ситуацією і створюють потенційний контекст, в якому функціонують одиниці мови» [12, с.55]. Іншими словами, діалогічне мовлення є виключно ситуативним, оскільки його зміст може бути зрозумілим лише з урахуванням умов комунікативної ситуації, в якій воно реалізується. У діалозі саме ситуація визначає мотив говоріння, який, в свою чергу, є джерелом породження мовлення. На уроці іноземної мови успішність діалогічної взаємодії багато в чому залежить від заданої викладачем ситуації спілкування та ступеня розуміння учнями свого мовного завдання.

Лінгвістичні особливості діалогічного мовлення включають такі характеристики: використання спрощених синтаксичних конструкцій; еліптичність мови; широке вживання готових мовних формул та мовних кліше; опора на паралінгвізми. Використання спрощених синтаксичних конструкцій у діалозі пов'язане з тим, що прості за структурою речення не перевантажують оперативну пам'ять і дозволяють мовцю сконцентруватися на змістовній стороні висловлювання. Також відносна стислість синтаксичних засобів є більш природною в умовах непередбаченої мови.

Еліптичність притаманна всім мовним рівням діалогічної взаємодії: фонетичному, лексичному, граматичному. Вона зумовлена наявністю єдиної ситуації спілкування, контактністю співрозмовників та широкими можливостями для використання невербальних елементів комунікації.

Широке вживання готових мовних формул і мовних кліше в діалозі пояснюється його високою динамічністю та ситуативною обумовленістю. Обмін репліками у межах заданих умов комунікації відбувається досить швидко, і реакція співрозмовників має відповідати цьому темпу, вписуючись у контекст ситуації. Слід зазначити, що вживання стійких поєднань не обмежується вживанням етикетних формул. Клішована мовна одиниця є будь-яким словосполученням, реченням або мовленнєвою дією, що повторюється в мові в незмінному або частково зміненому вигляді [16, с.18].

Паралінгвізми є опорою на немовні комунікативні знаки – міміку, жести, інтонацію тощо. Їх використання у діалозі обумовлено тим, що процес комунікації учасників діалогу відбувається у рамках заданої єдиної ситуації спілкування [4, с.107]. Також, оскільки в діалозі кожен із співрозмовників прагне найбільш точної передачі та точного отримання інформації, взаємодія паралінгвістичних та мовних засобів допомагає повніше розкриває функції мовних форм в умовах певної мовної ситуації.

Як психологічні особливості діалогічної мови прийнято виділяти такі: двосторонній характер взаємодії учасників комунікації; поєднання рецесії та продукції в рамках одного мовленнєвого акту. Двосторонній характер взаємодії учасників комунікації передбачає, що мовленнєва єдність діалогу конструюється кожним із співрозмовників. Більше того, сама ефективність діалогу залежить від ступеня залучення кожного з комунікантів до цього загального контексту діяльності. Поєднання рецесії та продукції в рамках одного мовного акту передбачає, що кожен із учасників діалогу націлений як на сприйняття, так і на адекватне реагування в рамках спільної діалогічної взаємодії [6, с.130].

Вивчивши комунікативні, лінгвістичні та психологічні особливості діалогічного мовлення, можна сформулювати такі вимоги, що стосуються процесу розвитку умінь діалогічного мовлення на уроках іноземної мови:

- 1) навчання діалогічного мовлення на уроках іноземної мови має припускати навчання інтерактивної взаємодії співрозмовників;
- 2) включати навчання сприйняттю (перцепції) мовлення;
- 3) бути засобом соціального розвитку особистості учнів.

Детальніше розглянемо кожен з цих вимог. Інтерактивність – «це взаємодія, у ході якої і завдяки якій, в ментальності учня утворюються такі нові знання, способи діяльності та моделі опису об'єктів, які без спілкування і поза ним не могли б виникнути» [1, с.15]. Інтерактивний характер діалогічного мовлення зумовлений природою самого процесу спілкування, оскільки спільна діяльність у діалозі завжди є «співзалежною» [11, с.24].

Інтерактивний характер взаємодії учасників комунікації передбачає, що мовленнєва єдність діалогу конструюється кожним із співрозмовників. Більше того, сама ефективність діалогу залежить від ступеня залучення кожного з комунікантів до загального контексту діяльності. Також через те, що у діалозі висловлювання співрозмовників логічно та змістовно пов'язані між собою, кожен з них має прагнути слухати, розуміти та розвивати думки один одного, забезпечуючи тематичну спрямованість бесіди.

Поєднання рецесії та продукції в рамках одного мовного акту передбачає, кожен із учасників діалогу націлений як на сприйняття, і адекватне реагування в рамках спільної діалогічної взаємодії. Успішність перебігу актів рецесії та продукції як основа спільної комунікативної інтеракції прямо впливає як на процес мовної діяльності у діалозі, так і на її продукт. Необхідність розвитку перцептивних умінь діалогічного мовлення пояснюється тим, що в її основі лежить принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Спілкуючись, комуніканти обмінюються думками, які потребують відповіді, заперечень, згоди та незгоди. В основі всього механізму перцепції лежить орієнтація співрозмовників на отриманий раніше життєвий та

комунікативний досвід у просторі міжособистісної взаємодії. Чим ширше коло спілкування, тим яскравіше розвинені в комунікантів перцептивні вміння. Тому інтенсифікація діалогічної взаємодії під час уроків іноземних мов сприяє розвитку перцептивних умінь [13, с.22].

Зв'язок діалогічного мовлення з процесами соціалізації та розвитку особистості учнів пояснюється природою самого спілкування. Іноземна мова, як і кожна з мов, соціальна за своєю природою. У будь-якій мові закладені етичні правила, норми та моделі соціальної взаємодії, що відображають національну специфіку даного суспільства, а отже, іноземна мова нарівні з рідною може виступати як ефективний засіб соціалізації учнів. Спілкуючись іноземною мовою, той, хто говорить і слухає, виявляються підпорядкованими конкретним правилам соціальних взаємовідносин даного суспільства і повинні здійснювати свою мовну діяльність відповідно до її правил, якщо хочуть домогтися взаєморозуміння в процесі обміну інформацією [14, с.13].

Отже, навчання діалогічного мовлення на уроках іноземної мови ставить перед собою наступні завдання (табл.1.1.)

Таблиця 1.1.

Перелік вмінь діалогічного мовлення, які необхідно розвивати на уроках ІМ

Комунікативний напрям	Перцептивний напрям	Інтерактивність
вміння встановлювати контакт	вміння слухати партнера	вміння орієнтуватись на ситуацію спілкування
вміння досягати поставленої мети ролю комунікації	вміння розуміти та приймати точку зору співрозмовника	вміння оцінювати ефективність власної комунікативної поведінки
вміння аргументувати власну точку зору	вміння оцінювати та прогнозувати вербальну поведінку співрозмовника	вміння спілкуватись в ситуації конфлікту

Для відбору змісту навчання, спрямованого на розвиток зазначених умінь діалогічного мовлення, необхідно уточнити лінгвістичний, психологічний, дидактико-методичний та процесуальний аспекти.

Лінгвістичний компонент передбачає відбір граматичних конструкцій, необхідних для усного іншомовного діалогічного спілкування; лексичних засобів, мовних конструкцій, що відображають особливості соціальних норм комунікації іноземною мовою; типи діалогів та діалогічних єдностей; візуальнотекстові матеріали (фільми, ролики, статті, твори художньої літератури) [8, с.181].

Мовні конструкції, що відображають особливості соціальних норм комунікації іноземною мовою, тісно пов'язані з необхідністю реалізації комунікативної, перцептивної та інтерактивної сторін спілкування у діалозі. У теорії та методиці навчання іноземним мовам накопичено достатній досвід у питанні відбору та класифікації мовних дій та мовних структур у різних ситуаціях спілкування, тому ми систематизували наявні наукові дані, прийнявши в увагу особливості діалогічного мовлення, виділені раніше, і наочно представили в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Мовленнєві структури для побудови діалогічного мовлення на уроках іноземної мови в основній школі

Комунікативна сторона діалогічного мовлення	
Встановлення контакту	<p><u>Звертання</u>: Darling; Dear; Dear friends; Mr...; Mrs...;</p> <p><u>Привернення уваги</u>: Excuse me,...; Hey,...; I'm sorry,... etc.</p> <p><u>Привітання</u>: Good evening; Good morning; Hello; Hey; Hi; etc.</p> <p><u>Прощання</u>: Bye!; Come back soon!; Good-bye!; See you soon!;</p> <p><u>Ввічливі питання</u>: How are you doing?; How are you?; How is it going?; What's up?; etc.</p> <p><u>Відповіді на ввічливі питання</u>: Could be better!; Fine, thanks!; I am doing well; I am great; I am OK.; So-so; The same as usual.</p>
Вміння досягати поставленої цілі комунікації	<p><u>Прохання</u>: Could you please + V?; Would you mind + V-ing?;</p> <p><u>Відповідь на прохання</u>: Certainly!; Definitely!; I'd be glad to help out.; I'm afraid I can't.; No problem!; Of course!; Sure!; etc.</p> <p><u>Пропозиція</u>: I have a suggestion...; Let's...; What about ...?</p> <p><u>Порада</u>: Have you thought about...?; Have you tried...?; I advise you to...; I recommend you to...; If I were you...; If it happened to me...;</p> <p><u>Нагадування</u>: Do you remember that...?; Don't forget to...;</p> <p><u>Комплімент</u>: I admire your...; I like your...!; I really love your...; You are such a...!; You look...!</p> <p><u>Відповідь на комплімент</u>: Do you really think so?; Oh, really! Thank you!; Thank you so much.; Thanks.</p> <p><u>Побажання</u>: All the best for you!; Good luck!; Have a good...!;</p>

Вміння аргументувати свою точку зору	<p><u>Вираження незгоди</u>: I am afraid you aren't quite right.; I am afraid, I can't agree with you...;I don't think so.</p> <p><u>Переконавання співрозмовника у своїй правоті</u>: Let me explain things to you...;We must take into account...; etc.</p> <p><u>Наведення прикладу</u>: For example,...; For instance,</p> <p><u>Повідомлення інформації на додаток</u>: Further to...; In addition to.</p>
Перцептивна сторона діалогічного мовлення	
Вміння активно слухати партнера	<p><u>Підбадьорювання співрозмовника</u>: Cheer up!; Come on! You can do it!; Don't give up!; Keep up!</p> <p><u>Втішання</u>: Everything will be fine!; I feel sorry for you!; Take it easy!;There's no reason to be upset.;</p> <p><u>Сарказм</u>: Great!; Oh, perfect!; Oh, really?; That's it!; Unbelievable!;</p> <p><u>Визначення внутрішнього стану співрозмовника</u>: Are you OK?;How do you feel?;Is everything fine?</p>
Вміння розуміти і приймати точку зору	<p><u>Порівняння</u>: In comparison with...; On the one hand... on the other hand...</p> <p><u>Прохання поради</u>: Can I ask you for a piece of advice?;</p> <p><u>Сприйняття критики</u>: I appreciate that!;I see what you mean!;I see your point!;Thank you for your comment!;</p> <p><u>Вираження вдячності</u>: I am very thankful for...!;I appreciate that!; Thank you!; Thanks for your kind words! That means a lot to me!</p>
Інтерактивна сторона діалогічного мовлення	
Вміння орієнтуватися в ситуації спілкування	<p><u>Перепитування</u>: Could you say it again, please.; Excuse me?; I'm not quite sure I follow you.; Say that again, please.; Sorry, I didn't catch that.</p> <p><u>Припущення</u>: I guess, that...; I wouldn't be surprised if ...; I'd say ...; It is likely...; It looks as if...; Probably.</p>
Вміння спілкуватися в конфліктних ситуаціях	<p><u>Зміна теми розмови</u>: I think we can pass to some other topic of conversation.; Let's change the subject.;</p> <p><u>Попередження</u>: I am warning you that...; To prevent...</p> <p><u>Вибачення</u>: I'm sorry!; It was my fault!;</p> <p><u>Відповідь на вибачення</u>: Never mind!; That's fine! Don't worry. Forget it.; That's OK/It's OK.</p> <p><u>Підбиття підсумків розмови</u>: Finally...; In conclusion...; Therefore/ Thus...; To sum up...;</p> <p><u>Обіцянка</u>: I give you my word...; I promise to...</p>

Психологічний компонент змісту навчання передбачає облік інтересів та мотивів учнів до вивчення іноземної мови в основній школі; вивчення вікових та психолого-педагогічних особливостей розвитку учнів; врахування здобутого раніше соціально-комунікативного досвіду.

Дидактико-методичний компонент змісту навчання включає навчання раціональним прийомам і способам організації процесу опанування діалогічного мовлення, розвиток в учнів здатності до здійснення контролю та аналізу результатів власної комунікативної діяльності; освоєння учнями

прийомів ефективної взаємодії із співрозмовником та прийомів сприйняття та інтерпретації вербальної поведінки партнера зі спілкування.

Процесуальний компонент змісту навчання включає етапи розвитку умінь діалогічної мови. До них відносяться:

- 1) ознайомчий етап;
- 2) етап первинного аналізу комунікативно-діалогічної ситуації;
- 3) етап пошуку ефективних способів здійснення діалогічної взаємодії;
- 4) етап розвитку умінь діалогічного мовлення на мікрорівні;
- 5) етап розвитку умінь діалогічного мовлення на макрорівні;
- 6) етап рефлексії [5, с.232].

На ознайомчому етапі та етапі первинного аналізу комунікативно-діалогічної ситуації основним предметом вивчення виступають процеси прийому-передачі інформації, що здійснюються в умовах міжособистісної діалогічної взаємодії. учні отримують від викладача інформацію про цілі, завдання, плановані результати та форми майбутньої роботи на уроці. Одночасно з цим учні діляться своїми очікуваннями від майбутнього заняття та запланованими результатами спільної діяльності. На етапі первинного аналізу комунікативно-діалогічної ситуації учням пропонуються до розгляду приклади міжособистісної діалогічної взаємодії, які демонструють різні моделі соціально-комунікативної поведінки носіїв мови. Дані комунікативні ситуації пред'являються вчителем як автентичні відео-фрагменти, аудіозаписи, текстовий матеріал (діалогів з художніх творів) чи ілюстрації. Після ознайомлення із отриманим матеріалом учні виконують різноманітні завдання, спираючись на власні знання отриманого раніше життєвого та комунікативного досвіду. Після виконання проводиться міні-дискусія, учні обмінюються думками [2, с.39].

Таким чином, на цих етапах вчитель створює умови, в яких учні отримують можливість вивчити діалог як смисловий аспект соціальної взаємодії, що складається із зв'язаних між собою комунікативних дій. На етапах пошуку ефективних способів здійснення діалогічної взаємодії та

розвитку умінь діалогічного мовлення на мікрорівні основним предметом вивчення виступають процеси навмисної зміни та перебудови ходу комунікації в залежності від відповідних вербальних реакцій партнера. Таким чином, на цих етапах вчитель створює умови, в яких учні отримують можливість формулювати власні висновки про комунікативний образ співрозмовника в процесі осмислення мовного повідомлення, що сприймається. На етапах розвитку умінь діалогічного мовлення на макрорівні та рефлексії основним предметом вивчення виступають процеси взаємодії суб'єктів, у яких відбувається обмін діяльністю, інформацією, досвідом та результатами діяльності. Таким чином, на даних етапах вчитель створює умови, в яких учні отримують можливість включитися в процес діалогічного спілкування як у мотивовану взаємодію суб'єктів, що здійснюється засобами мови, і має безпосередній вплив на становлення та розвиток особистості людини.

1.2. Психологічні особливості учнів основної школи

Середній шкільний вік (11-15 років) – складний перехідний вік від дитинства до дорослості. Підліток відрізняється значною сприйнятливістю до засвоєння норм, цінностей та способів поведінки, які існують у світі дорослих. Як суб'єкт навчальної діяльності підліток характеризується тенденцією до утвердження своєї позиції, прагненням виділитися серед однолітків, що часто сприяє посиленню пізнавальної мотивації. Він здатний прогнозувати форму продовження своєї освіти, орієнтуючись на цінності, хист чи знання [3, с.68].

Підліток ще не усвідомлює роль теоретичних знань, найчастіше він пов'язує їх із особистими, вузько практичними цілями. Наприклад, найчастіше семикласник не знає і не хоче вивчати правила граматики, оскільки переконаний, що і без цих знань можна писати грамотно. Нерідко під час уроків можна чути: «Для чого це робити?», «Навіщо?» У цих

питаннях виявляється і подив, і деяке невдоволення, і часом навіть недовіра до вимог вчителя.

У той самий час підлітки схильні до виконання самостійних завдань і практичних робіт під час уроків. Вони охоче беруться за виготовлення наочного посібника, жваво відгукуються на пропозицію зробити найпростіший прилад, зняти відео, виконати проєкт тощо. Навіть учні з низькою успішністю та дисципліною активно проявляють себе у подібній ситуації. Яскраво поводить підліток в іграх. Велике місце займають ігри-походи, мандрівки. Діти середньої школи люблять рухливі ігри, але такі, що містять елемент змагання. У цих іграх першому плані виступає кмітливість, орієнтування, сміливість, спритність, швидкість. Ігри підлітків мають більш стійкий характер. Особливо яскраво у підлітковому віці проявляються інтелектуальні ігри, які мають змагальний характер [3, с.72].

У навчанні іноземної мови середній шкільний вік співвідноситься з основним етапом, який, з одного боку, є продовженням початкового етапу, зберігаючи його риси, а з іншого – є новим ступенем у розвитку комунікативної компетенції. При вивченні іноземної мови учні цього віку не виявляють тієї різкої легкості у оволодінні мовою, як і спостерігається у молодшому шкільному віці. Процес засвоєння починає набувати, головним чином, інтелектуального характеру. Мислення підлітка після 11 років переходить на нову стадію – формальних операцій. Підліток вміє користуватися схемами, аналізувати та узагальнювати матеріал.

У підлітковому та ранньому юнацькому віці активний розвиток отримує читання, монологічне та письмове мовлення. З 5 по 9 класи читання розвивається у напрямі від уміння читати правильно, швидко і виразно до здатності декламування напам'ять. Монологічне мовлення перетворюється від уміння переказувати невеликий твір чи уривок тексту до здатності самостійно готувати усний виступ, вести міркування, висловлювати думки та аргументувати їх. Письмова мова покращується у напрямі від здібності до письмового викладу до самостійного твору на задану чи довільну тему.

На середньому щаблі школяр вміє мислити як конкретно, так і абстрактно і може вчитися мовлення як з візуальних, так і вербальних ситуацій, вибирати та комбінувати мовний матеріал і мовні зразки по заздалегідь засвоєному способу дій.

Оскільки учні вже мають механізми фронтальних операцій, вони можуть логічно викладати свої думки в монологічній формі в межах вивченого матеріалу і легше встановлювати смислові зв'язки в процесі аудіювання та читання.

Метою навчання іноземної мови в середній школі, згідно з програмою, є оволодіння учнями здатністю здійснювати безпосереднє спілкування з носіями мови в найбільш поширених ситуаціях повсякденного спілкування та читати нескладні автентичні тексти з метою отримання інформації про країну мови, культуру та побут, що вивчається. Це передбачає досягнення школярами мінімально достатнього рівня комунікативної компетенції, на якому відбуваються виховання, розвиток та освіта школярів засобами мови, що вивчається.

Велика роль на цьому етапі навчання відводиться самостійній роботі учнів, так як кількість навчальних годин з іноземної мови (3 години на тиждень) явно недостатньо для оволодіння усною мовою. Через це більше уваги приділяється читанню, й у вигляді мовної діяльності передбачається досягнення вищого рівня володіння мовою порівняно з іншими видами діяльності. Результатом навчання є досягнення базового рівня володіння мовою шляхом активного розвитку навичок читання, монологічного, діалогічного та письмового мовлення.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ 5 КЛАСУ

2.1. Вивчення та узагальнення педагогічного досвіду навчання англomовного діалогічного мовлення учнів 5-го класу

Навчання 5-х класів спеціалізованої школи №85, у якій я проходила навчальну практику, відбувається з опорою на підручник Дж.Кости та М.Вільямс. Відповідно, в контексті даного дослідження, ознайомлюючись з підручником, я також аналізувала, яка частка завдань спрямована на формування умінь англomовного діалогічного мовлення, які це завдання, на якому етапі уроку вони використовуються, чи залучені усі аспекти діалогічного мовлення, зазначені у попередніх параграфах.

Детальніше ознайомившись зі змістом підручника я знайшла більше переваг, ніж недоліків. Серед переваг – майже на кожному розвороті підручника є вправа, спрямована на формування діалогічних умінь. При цьому усі вправи являються достатньо різноплановими: на побудову діалогу за зразком (рис 2.1.), ігри, в яких передбачено запитання та відповіді; складання діалогів за схемою, зображенням чи після прослуховування ідентичного аудіозапису розмови двох осіб.

Рисунок 2.1.

Зразки вправ для формування вмінь діалогічного мовлення, розміщені у підручнику для 5-го класу Дж.Кости та М.Вільямс.

4 Listen and repeat.

Hi. I'm Clara.

Hi, Clara. My name's Nick. And this is Maya.

Hello, Clara.

See you later.

Yes. See you on Monday.

Goodbye, Nick. Bye, Clara.

4 Work in groups of three. Look at the activities in the box. Student A mimes an activity. Students B and C ask questions to guess the activity.

You're writing.

You're drawing.

No

draw open the window sit stand stand on one leg touch your toes write

5 Practise the conversation in groups of three. Use your names.

THINGS W

Також є близько 10 зразків комплексів вправ, які спрямовані на розвиток діалогічного вміння – вони спрямовані на поетапну підготовку до діалогічного мовлення та передбачають комунікативне завдання (рис.2.2.).

Рисунок 2.1.

Зразок комплексу вправ для формування вмінь діалогічного мовлення, розміщений у підручнику для 5-го класу Дж.Кости та М.Вільямс

What's your nationality?
I'm Mexican.
He's Mexican!
He isn't ⁰ Italian. He's Mexican!

Hi! Hello! Where are you from?
What's your nationality?
I'm Turkish.
She's Turkish!
She isn't ¹ _____, She's Turkish!

Hi! Hello! Where are you from? What's your nationality?
We're Brazilian.
They're Brazilian.
They aren't ² _____.
They're Brazilian!

They are not ⁸ _____

GRAMMAR REFERENCE AND PRACTICE PAGE 137

2 Look at the examples and complete the table.

Germany	Egypt	0 <u>He's</u> from <u>Germany</u> .
		He <u>isn't</u> from <u>Egypt</u> .
Greece	Colombia	00 <u>They're Greek</u> .
		They <u>aren't Colombian</u> .
Brazil	Turkey	1 _____ from _____.
		We _____ from _____.
Italy	China	2 _____ from _____.
		You _____ from _____.
Ukraine	England	3 _____ from _____.
		I _____ from _____.

3 Listen again. Then do the chant in groups.

Таким чином, підручник дійсно відповідає вимогам щодо навчального потенціалу для розвитку англомовного діалогічного мовлення п'ятикласників, враховує рівень знань учнів (для побудови діалогів завжди подається опора у тому чи іншому вигляді) та їх психологічні особливості.

Однак попри наявність ефективних різносторонніх вправ у підручнику, вчителі часто нехтують такими вправами за браком часу (говоріння викликає у школярів чимало труднощів, тому виконання однієї такої вправи може розтягнутись у часі). Для прикладу, з усіх відвіданих мною уроках англійської мови в 5-х класах лише на 2-х вчитель пропонувала учням вправи на розвиток діалогічного мовлення. При цьому один з уроків напряду був присвячений розвитку діалогічного мовлення. Однак, якщо в учнів діалогічне мовлення викликає значні труднощі, то варто, навпаки, приділяти даному виду мовленнєвої діяльності ще більше уваги – давати завдання на самоопрацювання чи в якості домашньої роботи, зйомки відео або проєкту. Такі завдання (відео та проєкти) взагалі сприймаються учнями 5-х класів

дуже позитивно, оскільки це привід зустрітись з друзями, поспілкуватись та створити щось цікаве та креативне, проявити себе. Також зауважимо, що діалог не мовлення в обох ситуаціях не було підкріплене ситуацією, що досить важливо при вивченні англійської мови як іноземної. Таким чином, вважаємо за доцільне розробити комплекс вправ для розвитку умінь діалогічного мовлення учнів 5 класу, у якому відобразатимуться можливості застосування різнопланових завдань для побудови діалогів як в якості підготовчих та ввідних вправ, так і в якості комунікативних завдань.

2.2. Комплекс вправ для розвитку умінь діалогічного мовлення учнів 5 класу

Розвиток діалогічного мовлення є однією з складових іншомовної компетентності, тому ми не можемо присвятити даному вмінню увесь час уроку – зазвичай усі складові практикуються паралельно (навички говоріння, аудіювання та письма). Саме тому вважаємо за доцільне розглянути можливості окремих завдань для розвитку умінь діалогічного мовлення під час вивчення різних тем іноземної мови в 5-му класі.

- При опрацювання теми «Шкільне життя» (доречніше на уроці «Розклад уроків») було запропоновано учням розіграти діалог, користуючись поданим нижче шаблоном. Даний шаблон дозволяє учням 5-го класу, зрозуміти, за якими правилами відбувається побудова діалогу, оскільки повністю скласти діалог на задану тему без будь-якої опори дітям даного віку ще досить важко, оскільки саме активно проходить період становлення усвідомлення та змістовного навчання. Таке завдання дозволить не лише розвивати вміння діалогічного мовлення, а й використовувати лексику з теми та проявити індивідуальні риси, що є важливим для вікової групи молодших підлітків. Також при цьому слід орієнтуватись на рівень попередньо засвоєних знань учнів – можливо, деяким з них буде важко одразу зорієнтуватись і відтворити діалог навіть з допомогою шаблону. В таких випадках краще проговорити (прокоментувати) даний діалог вголос для

усього класу, щоб учні краще зрозуміли завдання та що вставляти на місці пропусків, а тоді вже подавати власне як комунікативну вправу.

- Are you in the fifth form, _____ (name)?
- Yes, I am.
- How many pupils are there in your class?
- There are _____ (number) girls and _____ (number) boys in our class.
- How many new subjects do you study this year?
- We have _____ (subjects) in our timetable.
- When does your first lesson start?
- It starts at _____ in the morning.
- How many lessons do you have on _____ (day of the week)?
- I have _____ lessons.
- Are you tired?
- _____.
- Does anybody help you to do your homework?
- My _____ usually helps me when I ask him.
- Do you get good or bad marks at school?
- I always get _____ marks.

• При опрацюванні теми «Family and jobs» учням було запропоновано організувати роботи над розвитком діалогічного мовлення учнів 5-го класу наступним чином: учням надається картка з двома стовпчиками: в одній колонці – репліка-запитання, в другій – репліка відповідь. Учням потрібно з'єднати пари реплік:

What is your family like, Tom?	I would like to be a fireman or a vet. I want to help people or animals.
Do you get on well with her?	I am sociable, brave and I have a sense of humour.
And what are you going to be?	- I have a big family and we are very close.
What are your parents' jobs?	My Dad is a lawyer and my Mum is a dentist.
Have you got any brothers or sisters?	Yes, I love my sister. She is beautiful and bright. But sometimes she is very

	noisy and naughty.
Can you describe your character?	I have a younger sister. She is 5 years old.

Після того як пари поєднані, пропонуємо учням поділитись на групки по 2 особи і розмістити пари реплік у логічній послідовності (одразу слід відзначити, що послідовність може дещо варіювати, і це є нормою). Коли і це завдання завершене, просимо учнів відтворити цей діалог, заміщаючи інформацію з діалогу на особисту.

- Для розвитку вмінь діалогічного мовлення також використовувались вправи, які передбачають надання опорних реплік (наприклад, виразів згоди чи незгоди, питань до відповіді тощо) та діалогу з пропусками. Завдання учня – вставити опорні репліки таким чином, щоб вибудувати логічний зв'язок. Сама вправа не є комунікативною, вона спрямована на вміння конструювати діалог, однак вчитель завжди може дати завдання побудувати власний діалог, використовуючи опорні репліки:

• I don't mind	• You're right!	• Like what?
	• How about small presents?	• That's a great idea!

1 A: We never do anything fun at my birthday parties!

B: _____

2 A: Let's do something for my birthday!

B: _____

3 A: We can make a bright piñata with sweets and confettee.

B: _____

4 A: Can I close the window? It's too cold for me.

B: _____

5 A: _____

B: This is too much.

Особливість вищеперахованих вправ полягає в тому, що вона направлені на встановлення інтервербальних зв'язків, тобто навчають

реагувати на лінгвістичні стимули. Завдяки цьому їх можна віднести до підготовчих завдань. Підготувавши таким чином матеріал для діалогічного мовлення, можна приступити до комунікативних вправ.

- Під час уроку, присвяченого вивченню граматичних структур *There is/There are*, ми з учнями використовували наступний діалог:

Have you got a room of your own?

Yes, I have. My room is quite big and comfortable.

Are there any windows in it?

Yes, there are. There is one window with yellow curtains on it.

Is there a sofa or a bed in your room?

There is a bed by the window and a small armchair on the left.

And where is a desk to do your homework?

The desk is in the corner, between the bed and a wardrobe. There is a computer on the desk.

I see. Are there any posters on the walls?

Well. Not many. There are 2 posters of my favorite football team on the wall, above my bed.

What is there on the floor in your room?

There is a big soft and warm carpet on the floor.

You like your room, don't you?

Yes, I do. I enjoy spending my free time there: I play, read and do my homework in it. And I try to keep my room tidy.

Спектр операцій, які можна виконувати з даним діалогом може бути дуже широким: заповнити пропуски структурами *There is/There are* (для цього лиш треба замінити ці структури в тексті діалогу на пунктир), знайти ці структури в діалозі, на основі даного діалогу побудувати власну розповідь або розповідь за певним зображенням кімнати, завдання знайти і виправити помилки вживання структури *There is/There are* в діалозі тощо.

Ми пропонуємо все ж обрати наступний варіант (який випробували у власній практичній діяльності під час проходження практики): спочатку

учнів знайомимо із граматичним матеріалом, тоді даємо діалог з пропусками на місці потрібних структур і пропонуємо учням прочитати діалог, перекласти його і вставити потрібні структури. Після цього даємо їм зображення кімнат (для кожної пари учнів – різну) і пропонуємо їм побудувати даний діалог, спираючись на малюнок. Саме завдяки такій послідовності відбудеться і тренування граматичного матеріалу і поетапний розвиток діалогічного мовлення (учні мають можливість спочатку прочитати діалог, зрозуміти його зміст і лиш тоді приступити до побудови подібного, при цьому даний діалог залишається в якості опори).

Слід зазначити, що вищенаведені завдання не спираються на конкретну ситуацію в житті (звісно, ми так само спілкуємося з друзями, однак ми не прописували це в завданнях, так як основною навчальною метою було дати зрозуміти учням базову структуру діалогу, навчитись вибудовувати логічне висловлювання). Однак будь-який вчитель може перед роботою над вищенаведеними завданнями дати ситуативну установку типу «Anya and Derek are pen friends. They have been corresponding for six months. In one of the letters, Derek found out that Anya lives on the next street and decided to invite her to play games. Let's read the dialogue between Derek and Anya. ... Imagine that these images are your rooms. Now try to tell your friend about your own room».

У ході навчання ми можемо також пропонувати учням ситуації, що будуть давати вичерпні дані, щодо того, яку інформацію на виході ми прагнемо почути, однак конкретно у 5-му класі діти ще не готові будувати діалоги без попередньої схеми чи опорои. Тому краще проговорити якусь ситуацію як зразок або дати опорну схему, щоб завдання було зрозумілішим для п'ятикласників.

– *Situation 1* Student A: You have a free evening tomorrow. You would like to play computer games with your friend. It's at 4 p.m. Call your friend and invite him or her to your house.

Student B: Your friend calls you and invites you to play computer games. You are free tomorrow evening, so you can go. But you want to play table hockey.

And you need to do biology project with your another friend at the same time so you come at 6 o'clock. Explain the situation to your friend and discuss the games you will play.

– *Situation 2* Student A: You are free in the afternoon on Saturday. You would like to go to the park and make some photos. It's at 2 p.m. After that you want to go to the café for strawberry ice-cream. Call your friend and ask him/her to go with you.

Student B: Your friend calls you and invites you to go to the park and café on Sunday. You are free on the weekend and you would like to go. Ask your friend what café it is and where it is located. Discuss the images for photos.

Слід зауважити, що для розвитку вмінь діалогічного мовлення останнє не повинне завжди бути метою навчальної діяльності, іноді воно може слугувати й інструментом.

Наприклад, при вивченні теми «Хобі та спорт» діалогічне мовлення можна використати як введення в тему уроку. Так, на самому початку уроку ми просимо обговорити в парах питання на дошці (питання задаються по черзі):

- Would you describe yourself as a sporty person?
- What kinds of sports do you like?
- What's your favourite sport? Why?
- Do you attend any sport club?
- What is more important: winning or taking part?
- How important is sport to you?
- Do you like PE lesson? Why?

Що важливо, учні виконують це завдання одночасно в парах, тому у викладача немає можливості перевірити правильність сказаного одразу в усіх, тому вчитель підходить до пар по черзі, слухає їх розмову, дає певні настанови та поради, якщо такі потрібні, і йде далі до наступної пари. Іншими словами – вчитель не контролює стовідсоткову правильність самого

мовлення, а стимулює учнів до обміну інформації, мотивує їх говорити англійською мовою, дає простір для самовираження, відсутність відчуття «говоріння задля оцінки».

Розвивати вміння діалогічного мовлення можна також в формі гри. Для прикладу, можна використати рольову гру «В супермаркеті». Для гри обираємо продавця (решта дітей – покупці, через кожні 2-3 «покупки» продавець змінюється). Пропонуємо наступну ситуацію: *Your best friend is coming to visit you today and you want to treat him something delicious. Visit our supermarket and buy something for your taste.* Тоді учні складають діалоги за наступною схемою:

-Good morning.

-Good morning. Welcome to our supermarket!

-I want to buy something delicious for my friend.

-I have got bananas, oranges, chocolate and ice-cream.

-An orange, please.

-Please. Have a nice day!

-Thanks! Goodbye!

-Bye.

Також можна використовувати ігри по типу «Alias» - один учень витягує картку і повинен описати зображений предмет, не називаючи його. Інші учні відгадують. Усе це відбувається в формі діалогу.

Таким чином, діалогічне мовлення при навчанні іноземної мови є одночасно і метою і засобом. Тому розвиток вмінь діалогічного мовлення можливий на всіх етапах уроку іноземної мови, що збільшує обсяг мовленнєвої практики, залучає учнів в ході уроку, допомагає вирішити деякі труднощі при навчанні іноземної мови, підвищує мотивацію до навчання.

ВИСНОВКИ

У ході даного дослідження ми з'ясували, що актуальність розвитку рівня діалогічного мовлення на уроках іноземної мови в основній школі обумовлена не тільки вимогами Навчальної програми з іноземним мов, але і показниками розвитку особистісних характеристик підлітків, які повинні вміти взаємодіяти з іншими людьми, вчитись приймати іншу точку зору, виражати власні думки та емоції, оволодівати принципами міжкультурної взаємодії, досягати взаєморозуміння в процесі комунікації. Виходячи з даних вимог особливу важливість представляє орієнтація процесу іншомовного навчання на одночасний розвиток в учнів умінь комунікативної, інтерактивної та перцептивної сторін діалогічного мовлення англійською мовою. Для досягнення цієї цілі перелік умінь, обов'язкових для розвитку діалогічного мовлення на уроках іноземної мови в основній школі, був уточнений у відповідності з трьома сторонами такого спілкування: комунікативна сторона діалогічного мовлення (вміння встановити контакт, уміння досягти поставленої цілі комунікації, уміння аргументувати свою точку зору); перцептивна сторона (уміння активно слухати партнера; уміння приймати точку зору співбесідника; уміння оцінювати та прогнозувати вербальну поведінку партнера); інтерактивна сторона (уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, оцінювати ефективність власної комунікації, уміння спілкуватися в конфліктних ситуаціях).

Також було з'ясовано, що зміст навчання, спрямованого на розвиток діалогічного мовлення іноземною мовою в 5-9 класах, включає в себе лінгвістичні, психологічні, дидактико-методичні та процесуальні аспекти, останній з яких включає в себе певні етапи, безпосередньо пов'язані зі структурою побудови діалогу.

В контексті даного дослідження було проаналізовано досвід вчителів школи №85 м.Києва та зміст підручника щодо ефективності підходів до розвитку діалогічного мовлення. Так, нам вдалось встановити, що

незважаючи на важливість такого виду говоріння, йому приділяється надто мала увага – здебільшого акцент ставиться на монологічні висловлювання учнів або короткі відповіді на питання, що задає вчителем. Саме тому вважаємо за доцільне в обов'язковому порядку звернути увагу на підбір та використання вправ для розвитку вмінь діалогічного мовлення в основній школі, оскільки саме цей вид мовлення виконує одну з основних цілей іншомовного навчання – навчитись взаємодіяти з носіями мови. Задля цього ми створили комплекс вправ для розвитку умінь діалогічного мовлення учнів 5 класу і навели у ньому різноманітні вправи підготовчого та комунікативного спрямування, які можуть використовуватись на різних етапах уроку.

РЕЗЮМЕ

Тема курсової роботи з методики викладання англійської мови – розвиток умінь англомовного діалогічного мовлення учнів основної школи. Перший розділ даної роботи присвячений теоретичним засадам розвитку умінь англомовного діалогічного мовлення учнів основної школи. В даному розділі представлено вимоги до рівня сформованості умінь діалогічного мовлення учнів основної школи та їх психологічні особливості.

Другий розділ курсової роботи висвітлює практичний аспект розвитку англомовного діалогічного мовлення учнів 5-го класу. В ньому проаналізовано педагогічний досвід вчителів та підручник з англійської мови для п'ятого щодо розвитку умінь діалогічного мовлення учнів 5-го класу. Також представлено комплекс вправ для розвитку умінь діалогічного мовлення учнів 5 класу, які можуть використовуватись на різних етапах уроку.

Ключові слова: діалогічне мовлення, іноземна мова, англійська мова, основна школа, підлітки, 5-й клас.

SUMMARY

The topic of the course work on the methodology of teaching English is the development of English dialogic speaking skills of elementary school students. The first section of this work is devoted to the theoretical foundations of the development of English dialogic speaking skills of elementary school students. This section presents the requirements for the level of formation of dialogic speaking skills of elementary school students and their psychological features.

The second section of the course work highlights the practical aspect of the development of English dialogic speech of 5th grade students. It is analyzed the pedagogical experience of teachers and the manual of the English language for the fifth grade regarding the development of dialogic speaking skills of the 5th grade students in it. Also a set of exercises for the development of dialogic speaking skills of 5th grade students, which can be used at different stages of the lesson is presented .

Key words: *dialogical speech, foreign language, English language, elementary school, teenagers, 5th grade.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Брецько І.І. and Тетяна Миколаївна Кравченко. Діалогічне мовлення— основа для розвитку здібностей міжособистісного спілкування. *International scientific journal* 1 (2016) – с.15-17.
2. Голюк О.А. Засади формування діалогічної культури в майбутніх вчителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін. *Теоретико-методологічні Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 3 (326), 2019 -72с.*
3. Кутішенко, В. П. (2005). Вікова та педагогічна психологія. Курс лекцій: Навч. посіб. для студентів вищихнавчальних закладів. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 128с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. – 2-ге вид., випр. і переоб. / кол.авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
5. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. К.: ВЦ «Академія», 2010. С. 232-235.
6. Мулик К. О. Специфіка англійського діалогічного мовлення соціально-педагогічної спрямованості. *Записки з романо-германської філології* 1 (32). 2014. – с. 128-132.
7. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5-9 класи. Київ. – 2017.
8. Наконечна А. О. Особливості навчання діалогічного мовлення при вивченні англійської мови. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*, 2015, 2: 175-189.
9. Пасічник О. С., Дидактичне обґрунтування емоційно-ціннісного компонента змісту навчання іноземних мов. // *Український педагогічний журнал*, №1, с. 45—56, 2019.

10. Сослюк О. Ситуативність діалогічного мовлення в лінгводидактичному аспекті. Теорія і практика викладання іноземної мови (2).2007 – с.208-211.
11. Сошенко С. М. Еволюція методів викладання іноземної мови. Педагогічний процес: теорія і практика (1) 2014. – с.22-27.
12. Станкевич Н. Навчально-мовленнєва ситуація у діалогічному мовленні: стратегія моделювання. Теорія і практика викладання української мови як іноземної.–2010. –Вип 5. 2010. – с. 53-60.
13. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні / В.В.Черниш // Іноземні мов. – 2011. – № 3. – С. 15 – 22.
14. Черниш В. В. Контроль рівня сформованості компетенції у діалогічному мовленні / Валентина Василівна Черниш // Іноземні мови. – 2012. № 1. – С. 9 – 16.
15. Черниш В. В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. Навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах// Іноземні мови №4/2012 (72) с.11-27
16. Шамрай О. В. Мовленнєві кліше та їх роль у діалогічному мовленні. Вісник Харківського національного автомобільно-дорожнього університету (30). 2005. – с.18-20.
17. Baker Joanna. Essential Speaking Skills / Joanna Baker, Westrup Heather. – Continuum International Publishing Group, 2003. – 170 p.
18. Thornbury S. How to Teach Speaking. – Harlow : Pearson Education Ltd., Longman, 2008. – 157 p.